ISSN 3083-6654 (Print) ISSN 3083-6662 (Online)

UDC 821.111(73)-31.09:159.964.2
doi: https://doi.org/10.15330/clid.3.2.97-121

"МАЛЕНЬКІ ЖІНКИ" ЛУЇЗИ МЕЙ ОЛКОТТ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ К. Ґ. ЮНҐА

LOUISA MAY ALCOTT'S *LITTLE WOMEN* THROUGH THE PRISM OF CARL GUSTAV JUNG'S THEORY

Оксана Головій
Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0092-0259

Abstract. The purpose of the study is to determine the reasons for the enduring relevance of Louisa May Alcott's novel *Little Women* in the culture of the 19th–21st centuries, using psychoanalysis as a methodology and actualizing Carl Gustav Jung's theory of psychological types.

The study introduces and substantiates the idea that the characters of the four March sisters, the protagonists of the novel *Little Women*, embody the four Jungian psychological types: Meg (Margaret) represents the Thinking type, Jo (Josephine) represents the Feeling type, Beth (Elizabeth) represents the Intuitive type, and Amy (Amy Curtis) represents the Sensation type. The coming-of-age process of each March sister is viewed as a "rite of passage" centered around the journey toward recognizing the dominant function of their psychological types. The indicator of a successful "initiation" is the acceptance of one's inner self in all its manifestations, including destructive ones. Furthermore, C. G. Jung's typology is reflected in the age differentiation of the girls: the older sisters form the binary opposition of "Thinking–Feeling", while the younger sisters form the opposition of "Intuition–Sensation". These binary oppositions constitute the fundamental structure of the psyche.

L. M. Alcott's worldview and aesthetics were formed at the intersection of several discourses. Christianity (the Bible, John Bunyan's *The Pilgrim's Progress*) and the philosophy of Transcendentalism (R. W. Emerson) intensified the author's interest in the human inner world. The experience of growing up as one of four sisters also triggered a desire to analyze sororal psychological behavioral patterns. Subsequently, a need arose to generalize these insights into the human psyche and extrapolate them into a literary text. As a result, in the novel *Little Women*, L. M. Alcott created compelling psychological portraits of the young heroines, who proved to be universal human personality types (the foundation of characters of "little women" is archetypal psychological types).

In this way, L. M. Alcott's novel resulted from the manifestation of an implicit psychoanalytic narrative at the level of artistic consciousness. *Little Women* represents an artistic model of the psyche's structure. This universal model overlays various worldviews, realities of different eras, and different forms of art. Therein lies the reason for the relevance of L. M. Alcott's magnum opus.

The ideas presented in the article can serve as a basis for understanding a number of theoretical problems, including: the interaction between fiction and non-fiction as elements of an

©Goloviy O., Vasyl Stefanyk Carpathian National University, 2026.
CC BY Attribution 4.0 International

artistic text, L. M. Alcott's style, the transformation of the *Bildungsroman* genre, the functioning of psychoanalytic ideas at the proto-psychoanalytic stage (manifestations of the implicit psychoanalytic narrative), and the links between psychoanalysis and liminality theory.

The material of the article has prospects for application in both scientific discourse and the methodical context (serving as a foundation for developing world literature lessons that integrate literary and psychological educational components).

Keywords: *Little Women,* Louisa May Alcott, Carl Gustav Jung, psychoanalysis, psychological types, liminality, *Bildungsroman,* "girls' text", autobiography.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Роман "Маленькі жінки" (*Little Women*) американської письменниці Луїзи Мей Олкотт (Louisa May Alcott, 1832–1888) відразу після публікації в 1868 році став "настільною книгою американок" (Самусенко, 2020). Друга частина "Маленьких жінок" з'явилася з-під пера авторки в 1869 році як реакція на запити читачів; у підсумку роман переріс у тетралогію, однак найбільш популярною була і залишається його перша частина. "Маленькі жінки" миттєво стали відомими за межами Америки – роман почали перекладати та перевидавати чималими тиражами в різних країнах світу, в Україні зокрема. Нині твір доступний у кількох україномовних перекладацьких версіях, серед яких переклади І. Бондаренко, Л. Дубовик, Б. Носенок (Олкотт, 2019; Олкотт, 2022), Ю. Шматько. "Маленькі жінки" успішно розпродаються в книжкових магазинах, є вони у вільному доступі на сайтах онлайн-бібліотек, також функціонують як аудіо-книги. Показник знаковості роману – передмова Елейн Шовалтер до перевидання 1989 року в серії "Penguin Classics". Про затребуваність роману Л. М. Олкотт свідчить також низка його екранізацій (найновіша – американська кінострічка 2019 року в режисурі Ґрети Ґервіґ; як і попередні, ця кіноверсія стала успішним бізнес-проєктом). Промовистим є факт входження "Маленьких жінок" до освітнього простору. В Україні роман уже понад десять років включено до програмного вивчення в курсі зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти. Наприклад, у модельній програмі, авторський колектив якої очолює проф. О. М. Ніколенко, його представлено у "Списку творів для додаткового читання для уроків позакласного читання та уроків із резервного часу (за вибором учителя)"; рекомендовано вивчати у 8 класі (Ніколенко та ін., с. 100). Безсумнівно, "Маленькі жінки" Л. М. Олкотт – це щось більше від традиційного роману-виховання, в основі якого алегорична подорож героїнь-дівчат до моральної досконалості. Виникають запитання: 1) у чому таємниця понад столітнього успіху (а то й культовості, як зазначають в анотаціях та рекламі сучасні видавці) роману з простим сюжетом, релігійно-просвітницькими інтенціями, гендерно маркованою проблематикою та орієнтацією на дівчачу читацьку аудиторію (це класичний "дівчачий текст", один із перших у дискурсі

“літератури для дівчат і про дівчат”); 2) чому “Маленькі жінки” Л. М. Олкотт здобули статус, за словами Г. Улюри, чи не “найцитованішого у світі твору жіночого авторства” (Улюра, 2020, с. 131). Результатом пошуку відповідей стала тезисна публікація (Головій & Вакула, 2022) та ця стаття як її логічне продовження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Літературно-критичний дискурс “Маленьких жінок” Л. М. Олкотт далекий від розкриття витоків актуальності роману (йдеться про зарубіжне та українське літературознавство). В Україні найновіші праці, присвячені творчості американської письменниці, найчастіше мають оглядовий характер (наприклад, есе (Улюра, 2020); рецензії на кіноверсії роману (Самусенко, 2020)) або методичне спрямування (Желіховська, 2023; Свинаренко, 2026; Сикало, 2026). Упродовж останніх років з’явилася низка лінгвістичних наукових статей: романну мову, найчастіше мовлення “маленьких жінок” у гендерному та культурно-історичному аспектах, вивчають К. Лозовська (2021), О. Гончарова, І. Ковальчук (2021; 2022), О. Пожарицька, Ю. Каракушан (2026) та ін. Літературознавча рецепція роману Л. М. Олкотт далека від осягнення тексту як цілісної структури; поодинокі сучасні дослідження сконцентровані на гендерному (М. Володарська, 2013), інтермедіальному (Кохан, 2024, с. 169–171) та “дитячому” (Подрезенко, 2020) аспектах твору.

МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Продуктивним на шляху осягнення феномену “Маленьких жінок” є психоаналітичний підхід як такий, що “забезпечує погляд на мистецтво знизу, заглиблення в його неусвідомлене підпілля” (Зборовська, 2003, с. 60). Психоаналіз обрано за методологічну основу дослідження, зокрема актуалізовано теорію про психотипи К. Ґ. Юнґа. Окрім того, використано культурно-історичний, біографічний та герменевтичний методи, залучено інструментарій гендерної критики та теорії лімінальності.

Мета статті – спираючись на психоаналітичну методологію, з’ясувати причини затребуваності роману “Маленькі жінки” Л. М. Олкотт у культурі XIX–XXI століть. **Завдання:** окреслити суть теорії про психотипи К. Ґ. Юнґа, охарактеризувати образи героїнь роману крізь призму вияву в кожній домінантних функцій психіки, розкрити специфіку втілення психоаналітичних ідей у структурі художнього тексту й таким чином долучитися до осмислення теоретичного питання – форм імпліцитного психоаналітичного наративу в літературі XIX століття.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

До проблеми про психотипи

У сучасному літературознавстві окреслилася тенденція виокремлення в масиві літератури для дітей та юнацтва трьох гендерних пластів – це "дівчачий", "хлопчачий" та "гендерно симетричний" тексти (Качак, 2017). "Маленькі жінки" Л. М. Олкотт – класичний "дівчачий текст", оскільки він "створений на основі центрування образів та характерів дівчат у художньому творі, у якому актуалізовано фемінний дискурс, домінують жіночі значення, інтенції, досвід" (Качак, 2017, с. 80).

Серед "дівчачих текстів", які з'явилися у світовій літературі впродовж XIX–XXI ст., роман Л. М. Олкотт вирізняється системою персонажетворення: в основі цієї системи – чотирикомпонентна структура. Якщо в більшості "дівчачих текстів" сюжет розгортається навколо образу однієї дівчини-героїні ("Полліанна" Е. Портер, "Енн із Зелених Дахів" Л. М. Монтґомері, "Хайді" Й. Шпірі, "Метелики на шпильках" І. Вільде), рідше – двох ("Товаришки" Олени Пчілки, "Приязнь" Лесі Українки, "Сільські дівчата" Едни О'Браєн), інколи – трьох ("Три долі" Марка Вовчка, "Valse mélancolique" О. Кобилянської, "Три літа" М. Ліберакі), то в романі "Маленькі жінки" йдеться про чотирьох сестер Марч – це Меґ (Марґарет), Джо (Джозефіна), Бет (Елізабет) та Емі (Емі Кертіс). Показово, що четвірка дівчат – рівноважливі героїні роману. Складається враження, що авторка сповна виконала функцію справедливого наратора й порівну розподілила свою (а відповідно й читацьку) увагу між дівчатами. У цьому аспекті Л. М. Олкотт – скрупульозний віртуоз фабульних ходів і композиційних комбінацій: у більшості ситуацій сестри Марч перебувають в одному просторі й рівномірно проявляють себе у процесі розгортання подій; є кілька розділів, в яких дівчата фігурують осібно, однак жодна з героїнь не опиняється у фокусі авторського зображення частіше, аніж сестри. Роман чітко і пропорційно структурований на рівнях композиції (24 розділи з назвами-алегоричними кодами) та наративної стратегії.

Ще одне спостереження. Вікова різниця між дівчатами незначна: на початку роману найстаршій Меґ – шістнадцять років, наймолодшій Емі – дванадцять. Дівчата перебувають у спільній віковій парадигмі – підлітково-юнацькій. Це лімінальний період "ритуалу переходу" (А. ван Ґаннеп, В. Тернер, Дж. Кемпбелл) від дитинства до дорослості, найбільш важкий і найбільш складний етап у житті людини, на який припадає час сепарації, соціалізації, утвердження ідентичності ("Хто я?"). Лімінальність увиразнена назвою – "Маленькі жінки": дівчатка-героїні вже не діти, але ще й не жінки. Також скеровує до неї наскрізний інтертекстуальний зв'язок з відомою книгою англійського проповідника Джона Баньяна (John Bunyan, 1628–1688) "Шлях пілігрима" (повна назва: *The Pilgrim's Progress from This World, to That Which Is*

to Come, 1678). Її головна ідея: людське життя засадничо лімінальне, адже місія християнина – пройти складні етапи Шляху до Бога. Цьому ж завданню слугує жанр – роман-виховання. Авторка обирає перевірену часом і найбільш вдалу для розкриття процесу дорослішання жанрову форму, але при цьому обмежує жанровий потенціал рамками ще одного традиційного жанру – сімейної хроніки. Мається на увазі те, що сестри Марч дорослішають у єдино цілісній системі родинного виховання і при цьому вчотирьох дослухаються до батьківських порад, всотують Боже слово, щиро працюють над собою тощо. Із цього приводу в критиці лунають голоси: все в романі занадто просто, лінійно, "ідеально". Справді, Л. М. Олкотт могла окреслити кілька систем виховання й дорослішання, і не обов'язково конструктивних, – як у випадку героїнь роману; тим не менше письменниця сконцентрувалася на одній.

Вочевидь, для Л. М. Олкотт було надзвичайно важливо розмістити "маленьких жінок" в одній площині на спільній "осі координат", що типологічно зближує героїнь, схематизує й унаочнює (і це попри спектр способів індивідуалізації, про які йтиметься згодом).

З огляду на все зазначене, вмотивованою є необхідність знайти відповіді на питання про те, *для чого* Л. М. Олкотт підкреслює типологічну схожість між дівчатами, *чому* увиразнює саме чотирьох героїнь (не одну, двох, трьох), *чому* для неї важливо, аби жодна з чотирьох героїнь не опинилася в тіні. Біографічний підхід наближує до відповідей. Як відомо, Л. М. Олкотт зростала в сім'ї, схожій на сімейство Марч – спільні християнсько-етичні цінності (Біблія, "Шлях пілігрима" Дж. Баньяна), всотування трансценденталістських ідей Р. В. Емерсона (потяг людини до саморозвитку і самовдосконалення), прагнення примирити патріархальні стереотипи та світоглядні й соціальні новації тощо. Важливо те, що в реальній і "літературній" сім'ях однакова кількість дітей: четверо дівчаток. Зрозуміло, що в колі чотирьох дітей переживалося багато конфліктів, їхньою безпосередньою учасницею була Л. М. Олкотт. У дорослому віці в Луїзи – єдиної з чотирьох сестер – виникла непереборна внутрішня потреба побачене й пережите зсередини світу сестринства перенести на папір. Хронологічно віддалений погляд збоку, будучи підсиленим її спостережливістю, чутливістю до психологічних коливань та потягом до аналітизму, дозволив авторці за сестринськими колізіями побачити й диференціювати чотири типи реакцій на різнорівневі подразники. Ці типи реакцій природою закладені в психіку. Їх не можна замінити чи викорінити в процесі виховання, водночас їх усвідомлення та прийняття в собі – етап дорослішання, критерій рівня самоідентифікації. Інтенсифікували письменницьке поринання в сферу психічних первнів релігійний та філософський дискурси: Л. М. Олкотт всотувала християнську і трансценденталістську моделі людського шляху, в основі яких – пошук істини за межами встановлених рамок, найперше – пошук усередині себе. Психологічні типи реакцій, зафіксовані Л. М. Олкотт у своєму сестринському

колі, стали основою характеротворення образів сестер Марч. Можна сказати, що письменниці пощастило перебувати в парадигмі чотирьох темпераментів і характерів, які виявилися домінантними в структурі людської психіки. Образи "маленьких жінок" накладаються на чотири юнґіанських психотипи. Як відомо, основні ідеї в цій царині К. Ґ. Юнґ обґрунтував у праці "Психологічні типи" (1921), згодом їх увиразнив у "Тавістокських лекціях" (1935), які в свою чергу стали основою посмертної книги "Аналітична психологія: теорія та практика" (1968)[2]. К. Ґ. Юнґ виділив чотири ектопсихічних функції людської свідомості – це відчуття (Sensation), мислення (Thinking), почуття (Feeling) та інтуїція (Intuition). Він довів, що в структурі психіки домінує одна із цих функцій, і саме "домінуюча функція визначає в індивіді його власний психологічний тип" (Юнг, 2022, с. 25): сенситивний (сенсорний), розумовий (мисленнєвий), чутливий (емоційний), інтуїтивний. **Головна ідея дослідження:** образи сестер Марч, героїнь роману "Маленькі жінки", – втілення чотирьох юнґіанських психотипів: Меґ (Марґарет) – розумовий психотип, Джо (Джозефіна) – чутливий, Бет (Елізабет) – інтуїтивний, Емі (Емі Кертіс) – сенситивний.

Чотири психотипи сестер Марч розкриваються на різних рівнях персонажетворення.[3] Розглянемо їх.

Портрети сестер Марч: зовнішність як засіб типологізації

Знайомство з "маленькими жінками" – сестрами Марч, відбувається крізь призму портретів. Марґарет "*…дуже красива. Її очі великі й ясні. М'яке каштанове волосся гарно обрамляє обличчя, яке прикрашають вуста, схожі на стиглу ягоду. Руки – білі й ніжні… Дівчина цвіте, наче неповторна квітка. Її краса була гордістю сім'ї*" (Олкотт, 2022, с. 8). Джозефіна "*вирізняється високим зростом, тонким станом та смуглою шкірою. Вона чимось нагадує лоша. Джо часто не знала, куди подіти свої довгі руки й ноги, які, здавалося, їй постійно заважають. Однак вираз обличчя дівчини свідчив про рішучість характеру. Ніс – трохи смішний. Очі – сірі й гострі, дуже виразні, вони, здається, бачать усе. Проте головною прикрасою Джо було її довге та густе волосся, яке зазвичай вона закладала в сітку – воно їй теж заважало. / Зовнішність для Джо була незручною. Хоч плечі її ставали округлими – вона поступово перетворювалася з дівча на дівчину, жінку, але рухи та одяг залишалися підкреслено незграбними. Джо не любила в собі дівчину й намагалася щосили противитися природі*" (Олкотт, 2022, с. 8). Вигляд Бет – "*гарної дівчинки з рожевою, гладкою шкірою*" – підкреслено неземний: "*..її*

[2] У статті використовуємо цитати з "лекції першої" "Аналітичної психології" (Юнг, 2022).

[3] Соціолінгвістичні дослідження, присвячені вивченню мовних дискурсів роману "Маленькі жінки" Л. М. Олкотт, хоч і не актуалізують безпосередньо теорію К. Ґ. Юнґа, однак підтверджують ідею про сестер Марч як втілення юнґіанських психотипів: виявлені та охарактеризовані лінгвістами мовленнєві особливості дівчат доповнюють їхні характеристики як психотипів (Гончарова, Ковальчук, 2021; Гончарова, Ковальчук, 2022).

манери – трохи сором'язливі, голос – боязкий та тихий. Бет завжди була спокійна й миролюбна. Очі дівчинки – ясні та глибокі, волосся – наче пух. Батько називав її "Маленька Панночка Спокій"" (Олкотт, 2022, с. 9). "*Емі завжди мала власну думку про будь-що. Звичайна собі дівчинка зі сніжно-білою шкірою, блакитними очима й золотавим волоссям, що спадало на плечі. Бліда й стрункa, вона завжди поводилася аж надто манірно, як справжня молода леді і завжди пам'ятала про правила гарного тону*" (Олкотт, 2022, с. 9).

Звернемо увагу на зовнішність героїнь, адже саме до цього нас спонукає наратор: "*Що ж, юні читачі, я знаю, ви хочете знати, як "виглядають люди", тому настав час накидати портрети наших чотирьох сестер <…>*" (Олкотт, 2022, с. 8). Примітно, що сестри Марч дуже різняться зовнішньо. Портретування – традиційний художній прийом, який допомагає індивідуалізувати героя-персонажа: зазвичай героями з різною зовнішністю керують різні внутрішні імпульси. Цей прийом цілком очікуваний у "дівчачому тексті" про подруг, а от у "дівчачому тексті" про сестер має насторожити й викликати в реципієнта принаймні додаткову порцію аналітики. Попри родинні зв'язки (сестри ж!), зовнішньо дівчата абсолютно не схожі між собою. У кожної інакші колір і тип волосся, зачіска, очі, форма носа, відтінок шкіри, постава, голос тощо. Сестри Марч – спектр проявів зовнішніх параметрів у діапазоні "*неповторна квітка*" (Мег), "*незграбне лоша*" (Джо), "*гарна дівчинка*" (Бет), "*звичайна собі дівчинка*", вона ж "*справжня молода леді*" (Емі). Очевидно, що Л. М. Олкотт ігнорує фактор спадковості й родинної схожості. Це пов'язано з її прагненням акцентувати на зовнішніх відмінностях між дівчатами-лімінарами, аби вже відштовхуючись від візуальних кодів рухатися вглиб – до відмінностей психологічних і світоглядних. Із цього приводу теж маємо чергову "підказку" від наратора: "*Ви ще можете спитати: а як щодо характерів чотирьох сестриць? Що ж, про це ми розкажемо трохи згодом*" (Олкотт, 2022, с. 9). Зауважимо: характери сестер оприявнені у "вступних" портретах. У процесі розгортання наративу вони доповнюються новими деталями: авторка занурює читачів у внутрішні світи героїнь, окреслюючи їхні психологічні типи.

Чотири візуально різні дівчачі образи – важливий код "Маленьких жінок". Його передають реципієнтам видавці роману (скажімо, видавництво "Фоліо", публікуючи "Маленьких жінок" у перекладі Богдани Носенок, для обкладинки обрало роботу художниці Тетяни Калюжної: образи чотирьох дівчат із різною зовнішністю) та режисери його кіноверсій (у кожному фільмі сестер Марч грають яскраві й не схожі між собою актриси).

Марґарет Марч (Margaret March, Мег) – розумовий / мисленнєвий психотип

Мег – найстарша із сестер Марч – представляє розумовий тип особистості. Домінантна ектопсихічна функція цього психотипу – мислення, яке К. Ґ. Юнґ

розглядає “у своїй простій формі” як “сприйняття та судження” (2022, с. 17) і зазначає: “Люди мислячі вважають за краще думати та адаптуються таким шляхом” (Юнг, 2022, с. 24). Меґ – втілення голосу розуму. Вона завжди і в усьому раціональна й послідовна, тому найбільш відповідальна з-поміж сестер. До раціональності дівчину немов зобов’язує статус старшої сестри. Під час відсутності матері Меґ заступає її місце й успішно стежить за домом та поведінкою дівчат. Їй вдається стишувати конфлікти, які спалахують між сестрами: логічними й тверезими аргументами вона нейтралізує сестринські емоції.

К. Ґ. Юнґ, характеризуючи розумовий психотип, вказує: “…Якщо людина користується здебільшого своїм інтелектом, її можна віднести до так званого ‘безпомилкового’ типу” (2022, с. 25). Безпомилковість і розсудливість у пріоритеті поведінкової стратегії Меґ. Дівчина прагне бути взірцем для сестер, у кожній ситуації намагається діяти правильно. Скажімо, вона доводить сестрам, що батьківська втрата статків має позитивні наслідки: якби не матеріальна скрута, то діти б “*не вміли цінувати те, що… було*” (Олкотт, 2022, с. 5). Мамин спогад про дитячу повчальну “гру у прочан” саме для Меґ став стимулом знову погратися; промовиста дівчача мотивація: “*Історія може допомогти нам, адже ми хочемо бути хорошими. Це важка робота, й ми постійно забуваємо про неї. Можливо, гра не дасть нам забути про те, чого ми прагнемо*” (Олкотт, 2022, с. 17). Вона дає сестрам поради, які часто набувають пафосу повчання. Наприклад, Меґ напучує Джо: “*Не використовуй такі жахливі слова*!” (Олкотт, 2022, с. 49), прищеплює дівчатам відчуття смаку: “*…Справжню даму завжди вирізняють акуратні черевички, рукавички й носовичок*” (Олкотт, 2022, с. 38). Сфера занять Меґ – “*навчання непосидючих дітей цілими днями*” (Олкотт, 2022, с. 4). І хоча вона часто нарікає на “*роль гувернантки*”, однак навчати, зокрема повчати, їй подобається. Увиразнює дидактизм образу Меґ зауважа від наратора: “*Вона постійно ‘читала лекції’, намагаючись справно виконувати роль старшої сестри*” (Олкотт, 2022, с. 6). Безпомилковість Меґ інколи набуває форм моралізаторства й святенництва, адже дівчина раціонального психотипу перебуває в лімінальному періоді: вона вчиться керувати розумом – своїм головним інструментом, і часом впадає у крайнощі. Меґ інколи дратувала сестер своєю раціональністю й правильністю, однак тим не менше дівчата поважали її та прислухалися до зауважень і порад.

Марґарет найменш емоційна з-поміж сестер. Навіть у межових ситуаціях вона підключає аналітику. Під час напруженої розмови з тіткою Марч на емоційній хвилі освідчення Джона Брука, Марґарет знаходить низку аргументів, які доводять – обранець достойний її руки і серця (серед них: “*Він талановитий, розумний, працьовитий, енергійний і сміливий. Я впевнена, він обов’язково здобуде собі гідне місце в суспільстві*” (Олкотт, 2022, с. 309)). Йдеться не про матеріальні чинники, адже наречений вчитель не був багатим, а обурена безперспективним шлюбом тітка викреслила Меґ із заповіту, – а саме

раціональні. Навіть під час традиційно емоційних моментів – освідчення, передвесільні приготування, весілля – Меґ контролює емоції, адже “Коли мислення – домінантна функція, почуття постійно займає підлегле становище” (Юнг, 2022, с. 25), бо “почуття найбільш руйнівні для ваших думок” (Юнг, 2022, с. 26). Беземоційність Меґ повсякчас проявляється у стосунках з сестрами, тому дівчата часто звинувачують її в байдужості та холодності. Ці риси властиві розумовому психотипові, як зауважив К. Ґ. Юнґ: “Якщо людина більш досконала у мисленні, то їй явно бракує чуттєвості; ці дві властивості (функції) маскують одна одну і гальмують” (2022, с. 18).

У розділі “Меґ прямує на ярмарок суєти”, насиченому алюзіями до “Шляху пілігрима” Дж. Баньяна та роману “Ярмарок суєти” В. Теккерея, зафіксовано процес самоусвідомлення дівчиною свого психотипу. Меґ тривалий час не могла примирити в собі альтруїзму з жагою розкоші, природної жіночності з потягом до модних суконь й екстравагантних зачісок, прийняття родинного соціального статусу з прагненням до вищого світу тощо. Визначитися з пріоритетами та зрозуміти “Хто я?” їй допомогло перевтілення. Під час балу на “ярмарку суєти” (двотижневе перебування в родинному колі багатої подруги – Енні Моффат) Меґ відкрилася Лорі: “*Я сьогодні не Мег. Я сьогодні лялька і можу робити всілякі дурниці. Ось завтра я зніму мішуру та пір’я і знову стану* розумною [підкреслення авторки статті. – О. Г.] *дівчинкою*” (Олкотт, 2022, с. 129). Опинившись поза межами дому, Меґ перевтілилася – перевдягнулася, спробувала нові страви і алкоголь, відмовилася від старих друзів і завела нові знайомства. Гра переросла в болісний лімінальний акт: Меґ не лише “*знову стала розумною дівчинкою*”, а повернулася до себе й до рідного дому на новому витку – відкрила силу і цінність свого досвіду, розуму й родини. Вона самотужки проаналізувала все, що з нею відбулося в Чужому просторі, зробила висновки, а повернувшись до Свого світу, поділилася ними з матір’ю, уже не потребуючи поради: “*…сестри Моффат нарядили мене в розкішну сукню <…> Напудрили, затягли в корсет, завели мені волосся. Загалом я виглядала, як на картинці з модного журналу. Лорі мій наряд здався безглуздим. Він, звичайно, нічого не сказав, але я прекрасно зрозуміла його. А інша людина назвала мене лялькою. Звичайно, я розумію, що не варто було погоджуватися, але сестри Моффат так розхвалювали мій вигляд, говорили, що я справжня красуня, і я дала себе обдурити*” (Олкотт, 2022, сс. 130–131). Меґ утвердилася в статусі розсудливої сестри Марч.

Джозефіна Марч (Josephine March, Джо) – чутливий / емоційний психотип

Згідно з теорією К. Ґ. Юнґа, опозицією до розумового є чутливий психотип, для якого “мірилом усіх речей” є емоції (“Почуття за допомогою певних чуттєвих тонів інформує про цінність речей”: 2022, с. 17), відповідно

представники цього психотипу не можуть “сприйняти чи подумати про щось без певної чуттєвої реакції” і “завжди знаходяться у стані певного чуттєвого тону настрою” (Юнґ, 2022, с. 17). Чутливий психологічний тип втілює повна протилежність Меґ – “*емоційна дівчина*” Джо (Олкотт, 2022, с. 74). Друга з чотирьох сестер Марч – відображення самої Л. М. Олкотт. Вона енергійна, запальна, нестримна, творча (пише і мріє стати письменницею), амбітна (“*…у Джо були амбіції*” (Олкотт, 2022, с. 52)), ексцентрична (мала “*Ексцентричний характер*” (Олкотт, 2022, с. 217)). Вона гостро реагує на зауваження, у пристрасних поривах порушує правила етикету, шокує непередбачуваними вчинками й прямолінійними, часто необдуманими висловлюваннями, гіперболізує проблеми, все бачить у світлі контрастів. Дівчина-стихія. Психотип Джо окреслено текстуально: “*Палкий характер, гострий язик і неспокійний дух часто ставали причиною конфліктів, а життя дівчини було низкою зльотів і падінь – часом комічних, часом жалюгідних*” (Олкотт, 2022, с. 52).

Через неспроможність контролювати емоції Джо часто потрапляє в курйозні ситуації. Типовий приклад – побутові халепи. У перший будній ранок після новорічно-різдвяних канікул усі сестри Марч були роздратовані, однак лише Джо “*перекинула чорнильницю, порвала обидва шнурки на чобітках та ще й сіла на свого капелюха*”, врешті-решт “*втратила самовладання*” (Олкотт, 2022, с. 48). Під час вечері, після якої сім’я збиралася читати довгоочікуваний лист від батька, Джо не могла впоратися з емоціями, у підсумку обпеклася гарячим чаєм та “*впустила хліб на килим – звичайно ж маслом донизу*” (Олкотт, 2022, с. 13).

Події в романі розгортаються на фоні Громадянської війни. Батько “маленьких жінок” – священник Роберт Марч – добровільно вирушає на фронт, аби підтримувати солдат. Війна проходить крізь свідомість усіх сестер Марч: вони хвилюються за тата, співчувають воїнам та їхнім рідним, переживають за країну. Водночас Джо – єдину з сестер – обурює гендерно-вікова несправедливість: чому дівчата не можуть брати участі у бойових діях? Бажання Джо піти на війну важливе в контексті увиразнення психотипу героїні. Емоційна Джо не усвідомлює реальних небезпек на полі бою; на почуттєвому піку заявляє про своє бажання бути “*барабанщиком, щоб підбадьорювати солдат, або медсестрою, щоб бути поруч із татом і допомагати йому*” (Олкотт, 2022, с. 14). Наслідком емоційного пориву Джо стала стрижка. Дівчина обрізала й продала своє розкішне кучеряве волосся (кучері – ще один вияв емоційного психотипу героїні), щоб фінансово підтримати сім’ю: для лікування батька потрібні були чималі гроші. Г. Улюра цей вчинок Джо розглядає в проекції на феміністичні мотиви твору: хлопчача стрижка виражає протест проти гендерних стереотипів (Улюра, 2020, с. 132). Таке тлумачення не заперечує того факту, що стрижку було зроблено на хвилі емоцій. По-перше, дівчина зізналася рідним про спонтанність свого рішення: “*Я спочатку не*

думала продавати волосся. <…> Зайшовши всередину, з'ясувала, скільки дадуть за мою косу, і – готово!" (Олкотт, 2022, с. 219). По-друге, Джо болісно переживала втрату, адже, змінивши зачіску, проплакала майже всю ніч. Такі вчинки й реакції характерні для чуттєвого психотипу.

Звісно, емоції проявляли всі сестри Марч. Найрідше – Бет (дівчинка-янгол; про неї йтиметься згодом); інколи – раціональна Меґ (наприклад, після різдвяно-новорічних свят вона довго не могла приборкати нехіть повернення до буднів й емоційно реагувала на репліки сестер, але згодом таки вгамувалася); час від часу – Емі. Емі і Джо – дві сестри, які мають "*запальний характер*" (така характеристика не раз повторюється в тексті). Однак їхня емоційність має різні форми вияву й природу; саме у Джо емоція – домінантна функція психіки. Показовий у цьому аспекті розділ "Джо зустрічає Аполліона". Фабульна основа розділу – сестринська сутичка, яка стала переломним етапом у процесі самоусвідомлення і дорослішання Джозефіни. Емі образилася на Джо й помстилася найбільш травматичним для сестри-письменниці способом – в емоційному пориві знищила її рукопис казок. Промовистий коментар готує читача до конфлікту емоцій і до їхнього інтенсивнішого вияву в Джо: "*І Джо, й Емі були запальні. ...Джо все-таки була менш стриманою, і саме з її вини виникало більшість конфліктів, яких вона згодом дуже соромилася*" (Олкотт, 2022, с. 100). Реакція "*менш стриманої*" Джо на відсутність рукопису виписана поетапно і дуже детально. "*…Джо у крайньому збудженні влетіла в кімнату і, дихаючи, мов тореадор на кориді, запитала: – Хто чіпав мій зошит? <…> Обличчя Джо палало таким гнівом, що навіть відчайдушній Емі, напевно, стало б ніяково*" (Олкотт, 2022, с. 101). Дівчина кричала, словесно виражаючи емоції; використовувала різкі висловлювання ("*Не бреши*!"), повторювала максималістські погрози ("*Ніколи тобі не прощу*!"), обзивала сестру ("*Мерзенне дівчисько*!") (Олкотт, 2022, сс. 101–102). Урешті Джо перестала контролювати себе й вдалася до фізичного насилля. Спочатку вона "*схопила сестру за плечі*", потім "*злегка потрусила сестру*", далі, почувши, що рукопис спалено, "*грізною статуєю нависла над сестрою, чіпко тримаючи її за плечі*"; осягнувши втрату, "*почала несамовито трясти сестру*", а наостанок "*у нестямі*" дала їй "*дзвінкого ляпаса*" (Олкотт, 2022, сс. 101–102). Емоції Емі передано стисло – переляк ("*В Емі ж від страху зуби цокотіли*" (Олкотт, 2022, с. 102)). У фокусі – емоційна "*буря, що клекотіла*" в Джо (Олкотт, 2022, с. 102).

Того дня конфлікт між дівчатами не вирішився, а наступного переріс у драму і ледве не обернувся в трагедію. Джо "*так розпалила себе злістю*" (Олкотт, 2022, с. 106), що не попередила Емі про небезпеку на катку – річка не достатньо замерзла і необачна молодша сестра провалилася під лід. Загроза смерті й порятунок не стали для Емі межовими: дівчинка не змінилася – не відкрила нічого нового в собі чи світі (її думкам і почуттям у творі не приділено уваги). Натомість для Джо ця ситуація таки стала межею: дівчина занурилася вглиб психіки, відкрила силу своїх емоцій, злякалася. У відвертій розмові вона

звіряється матері: "*Це все мій проклятий характер! Як не намагаюся опановувати себе, нічого не виходить. Стримуюся, стримуюся, а потім все одно проривається*" (Олкотт, 2022, с. 107). "*Ти навіть уявити не можеш, як це страшно. Коли я злюся, мені раптом хочеться кого-небудь стукнути або потрощити все навколо, і в той момент мені це приносить задоволення. Я так боюся, що зроблю щось жахливе*…" (Олкотт, 2022, с. 107). Джо дослухається до материнської поради (Марґарет Марч – одна з іпостасей наратора-деміурга): єдиний конструктивний вихід – прийняти емоції як частину себе та вчитися керувати ними. Це тривалий і важкий процес – шлях, на який Джо свідомо ступила в лімінальний період життя, "зустрівши Аполліона" (пам'ятаємо про назву розділу). В інтерпретації Дж. Баньяна Аполліон – супротивник християнина-пілігрима, втілення темряви й диявольських сил; він порівнюється з безжальним левом, який голосно ричить, шукаючи жертв (букв. переклад імені – "винищувач"; образ із Святого Письма). Це алегорія зла, яке збиває людину з праведного шляху. Головною перешкодою для Джо на цьому шляху є її емоції. У коментарях до роману вказано: "*Аполліон – лев, з яким бореться Джо, тобто її запальний характер*" (Олкотт, 2022, с. 166). Однак беньянівські алюзії й ремінісценції, як і один із фінальних абзаців розділу "Джо зустрічає Аполліона" (дівчина "*зробила ще один крок, піднялася на сходинку вище, і їй відкрилася частинка Істини*" (Олкотт, 2022, с. 112)), розкривають не лише християнський контекст процесу дорослішання дівчини. Шлях Джо вийшов за межі закладених письменницею сенсів: дівчина переживає миті болісного одкровення і переходить на щабель свідомої боротьби з темрявою і хаосом у собі як християнці; водночас цей щабель є сходинкою до прийняття себе як особистості зі складним внутрішнім світом – аналіз проявів своєї психіки, усвідомлення сили емоцій, пошук способів перетворення емоційного деструктиву в конструктив. Релігійно-світоглядні зміни відбуваються в тандемі з психологічними, при цьому трансформації у психіці героїні показано набагато переконливіше і глибше.

Елізабет Марч (Elizabeth March, Бет) – інтуїтивний психотип

Бет – третя із сестер Марч – втілення інтуїтивного психологічного типу. Інтуїція "передчуття" у тлумаченні К. Ґ. Юнґа – "особливий вид сприйняття, яке не обмежується органами почуттів, а проходить через сферу несвідомого" (2022, с. 22); вона "компенсує" те, що не можна "відчути чи осмислити через нестачу реальності" (2022, с. 23). Інтуїтивне пізнання "схоже на одкровення" (2022, с. 22); його дію вчений описує так: "Іноді <…> щось підкрадається до вашої свідомості, ви вловлюєте натяк, але до того, як ви його отримаєте, це завжди щось несвідоме, наче 'звалилося з небес'" (2022, с. 22). Емоція заявляє про себе криком і бурхливою діяльністю, скерованою назовні; інтуїція – шепотом, часом навіть мовчанням, і герметизмом (її активність не помітна

зовні, спрямована вглиб особистості чи всесвіту). Невипадково з подачі батька за Бет закріпилося прізвисько "Маленька Панночка Спокій": "*Це прізвисько їй підходило, бо вона, здавалося, жила у власному щасливому світі і виходила зі свого укриття лише в компанії людей, яким довіряла і яких любила*" (Олкотт, 2022, с. 9). Світ людини інтуїтивного психотипу антисоціальний (Бет комфортно почувалася лише поза соціумом: школа стала для неї нездоланним випробуванням, урешті дівчинка покинула навчальний заклад); це світ "обраних". Ще одне прізвисько Бет – "Миша" (Олкотт, 2022, с. 8): дівчинка непомітна і тиха, що теж накладається на інтуїтивний психотип: інтуїція відкидає епатаж і любить тишу ("*Як там наша тихоня*", – запитує Лорі, хвилюючись за здоров'я Бет).

Психотип Бет розкритий крізь призму гри (відома істина: хочеш пізнати дитину, то спостерігай за її грою). "*Вона проводила довгі й тихі дні, що, проте, не здавалися їй самотніми чи порожніми, бо її маленький світ був заселений уявними друзями*" (Олкотт, 2022, с. 53). Це ляльки. Всі вони дісталися їй від старших сестер, і серед них "*не було жодної цілої, красивої чи нової*" (Олкотт, 2022, с. 53). Тим не менше Бет дбала про них – годувала, одягала, лікувала: "*Жодна шпилька ніколи не вставлялася в їхні життєво важливі органи, до них не промовлялося жодного різкого слова, ніякі удари або зневажливі дії не торкалися їхнього 'тіла'. Всі були нагодовані й одягнені, всі були рівні. Бет доглядала та пестила своїх підопічних з любов'ю та ніжністю, якою повнилося серце дівчинки*" (Олкотт, 2022, с. 53). У грі розкривалася гіперчутливість Бет, її здатність сягати за межі зримого і внутрішня потреба дарувати любов і підтримку людям, лялькам, домашнім улюбленцям. Її мікро- і макросвіт близькі до Неба й Бога. Бет – душевна і духовна константа сім'ї Марч. Звернемо увагу: діаметрально протилежною в ставленні до уживаних ляльок була Емі: вона називала їх "*потворами*" (Олкотт, 2022, с. 53).

Бет, що характерно для особистості інтуїтивного психотипу, – Інша в системі традиційних уявлень про людину і світ. Джо всіляко підкреслює сестрину інакшість (між цими сестрами був особливо глибокий зв'язок): "*Блаженна дитино*!" (Олкотт, 2022, с. 21), "*Якби ви знали, який в неї ніжний характер*!" (Олкотт, 2022, с. 66), "*Скільки доброти в цій крихітці*!" (Олкотт, 2022, с. 227). Усвідомлює свою інакшість і Бет, звіряється Джо: "*Я не така, як ви*" (Олкотт, 2019, с. 183). К. Ґ. Юнґ зазначав, що інтуїція "дозволяє бачити круглі кути, відтворити які звичайній людині неможливо" (2022, с. 21). Саме тому в рецепції інших психотипів інтуїція, ця "містична властивість, якийсь чудовий дар" (2022, с. 20), – здається "чимось вельми чаклунським" (2022, с. 21). Люди інтуїтивного психотипу – медіуми, своєрідні зв'язкові між земним / профанним / нижчим та небесним / сакральним / вищим світами; вони бачать, чують і знають надто багато, тому манять і відлякують водночас (вище йшлося про складнощі соціалізації Бет; причина – герметизм її світу та неприйняття оточенням її як Іншої). Філософія інтуїтивізму, сформувавшись на межі XIX–

ХХ століть у горнилі протистояння між позитивізмом і релятивізмом, стала спробою на новому витку осмислити зв'язок між двома світами, покладаючись на інтуїцію як єдино можливий засіб осягнення таємниць Усесвіту. "Небо" – один із ключових концептів цієї філософії. Із небом тісно пов'язана Бет.

Фабульна основа книги Дж. Беньяна – шлях паломника до Небесного міста. Розділ, присвячений Бет, має безпосередній стосунок до цього алегоричного локусу: "Бет знаходить Небесне місто". Віднайденим містом виявляється маєток Джеймса Лоуренса: сестри Марч називають його "*обитель блаженства*" (Олкотт, 2022, сс. 79–80), адже в ньому добре, як у раю – вільно, легко, спокійно. Там усі мають можливість віддатися улюбленим справам – Мег милуватися квітами, Джо читати, Емі малювати. Бет довго не наважувалася переступити поріг маєтку. І справа не в її асоціальності чи страхах. Маєток став для неї лімінальним простором, в якому дівчина пізнала силу свого зв'язку з небом, відкрила в собі музику.

Усі члени сім'ї Марч близькі до музики, однак лише Бет нею живе – тонко відчуває кожну ноту і віртуозно грає: "*Ніхто, крім Бет, не міг видобути такі чарівні звуки зі старого фортепіано! Вона торкалася жовтих клавіш тихо й ніжно*…" (Олкотт, 2022, с. 17). У романі рефреном звучить: "*Вона так сильно любила музику*…" (Олкотт, 2022, с. 54). У першому розділі в процесі сестринських розмов про омріяні подарунки на Різдво Бет зізнається: "*А я хотіла б присвятити себе музиці, розучуванню нових творів*" (Олкотт, 2022, с. 4). Озвучивши свою мрію, дівчинка "*зітхнула так тихо, що ніхто не почув – хіба що коцюба й чайник*" (Олкотт, 2022, с. 4). Мрія і поведінка Бет типова для людини інтуїтивного психотипу. У маєтку – "Небесному місті" – Бет отримала можливість втілити мрію в життя, вона сіла за рояль і віддалася музиці сповна: "*Музика настільки захоплювала Бет, що їй здавалося, ніби вона не грає, а веде бесіду з найкращим другом*" (Олкотт, 2022, с. 82). Реальність розчахнулася, світ матеріальний зник. Дівчинка опинилася в сакральному світі – близькому їй по духу світі блаженства (у тексті слова "блаженство", "блаженна" найчастіше супроводжують Бет). Після того, як Бет переступила поріг "Небесного міста" і зважилася сісти за рояль, вона стала вільною. Свободу їй подарувала музика. Відтоді щоразу занурення у світ музики ставало актом осяяння, відривання від землі, переходу до вищого світу: Бет, відколи почала грати, то "*перебувала в повному блаженстві, бо нарешті збулася її найзаповітніша мрія*" (Олкотт, 2022, с. 82). Мрія здійснилася і засвідчила етап самоідентифікації Бет.

Музика – одна із форм прояву інтуїції, закодований спосіб утілення естетики натяку. Сакральність музики як провідника між реальним та ірреальним світами в прадавніх ритуалах і релігійних обрядах не потребує доказів. Як і сакральність музики в парадигмі романтизму й символізму – мистецьких напрямах, ґрунтованих на інтуїтивному осягненні світу (згадаймо П. Верлена: "Найперше – музика у слові!..."). Фраза-кліше: музика підносить людину над буденністю. Бет – піднесена героїня, як і всі люди інтуїтивного

психотипу, адже музика була частиною її єства і скеровувала дівчину до неба – одухотворювала й дематеріалізувала. Інтуїтивний психотип приречений на розчахнутість між двома світами: фізично прикутий до землі, духовно пов'язаний із небом; чим міцніший зв'язок із вищим світом, тим важчим є перебування на землі. Це вічний мандрівник, приречений на балансування між двома світами. Смерть для нього – не трагедія, а звільнення від земних пут і можливість возз'єднатися з вищим світом (Небом, Богом, Усесвітом, Світовою волею), аби врешті-решт осягнути істину, бути собою, виконати свою життєву місію. Одухотвореність Бет знаходить вияв навіть на рівні задоволення базових фізіологічних потреб: дівчинка мало їсть. Як приклад два епізоди: до походу в маєток під час однієї з емоційних вечерь "*Бет не їла. Вона просто сиділа у затіненому кутку й чекала, коли інші будуть готові*" (Олкотт, 2022, с. 13). Після того, як потрапила в маєток і почала грати на фортепіано, то за обідом "*майже нічого не їла, бо в уяві все ще грала на роялі, блаженно усміхаючись чарівним звукам*" (Олкотт, 2022, с. 82). Бет хвороблива, у процесі дорослішання її хвороба на трохи відступає, але потім прогресує швидкими темпами. Бет помирає тихо й легко, без страхів і страждань. Її смерть – закономірний етап у процесі наближення до Неба і каталізатор дорослості для сестер. Бет не боялася смерті в дванадцятирічному віці (слова дівчинки після того, як на її руках померло немовля пані Гуммель: "*Знаєш, Джо, я зовсім не злякалася, але це було так сумно*" (Олкотт, 2022, с. 237), не боялася її і на смертному одрі: "*Я знаю, що вона* [смерть. – О. Г.] *не може розлучити <…> Любов – єдине, що ми можемо забрати із собою, вмираючи, і це вона робить кінець таким легким*" (Олкотт, 2019, т. 2, с. 237).

Емі Кертіс Марч (Amy Curtis March, Емі) – сенситивний / сенсорний психотип

Емі – наймолодша з сестер Марч – сенситивний психотип, для якого домінантним орієнтиром у світі є "відчуття" (сенсорика). К. Ґ. Юнґ зазначає, що представники цього психотипу мають "розвинену спостережливість" та "користуються переважно своїми відчуттями" (2022, с. 25). Поняття "відчуття" він визначає як "результат моєї поінформованості про зовнішні факти, які отримують через функції моєї свідомості. <…> Відчуття кажуть мені, що є щось; вони не кажуть, що це, але свідчать, що це щось є" (2022, с. 16). Якщо інтуїція натякова і спрямована у засвіти, то відчуття конкретні й прив'язані земного виміру. Представники сенситивного психотипу – "люди землі", послідовні матеріалісти, естети, гедоністи, поціновувачі чуттєвих форм, кольорів, смаків. К. Ґ. Юнґ підсумував: "Сенситивна людина завжди залишається у цій реальності. Для неї істинно те, що реально" (2022, с. 28).

Пріоритет Емі – зовнішній світ у всіх його проявах. По-перше, Емі немов зациклена на своїй зовнішності. На початку твору під час довірливої

передріздвяної розмови з сестрами вона зізнається, що потерпає від насмішок з її вигляду: однокласниці насміхаються з її дешевих суконь та носа, який "*видається їм несимпатичним*" (Олкотт, 2022, с. 5). Як стає відомо згодом, Емі вважала ніс своїм "*найбільшим випробуванням у житті*", оскільки той був звичайним – "*позбавленим деякого аристократизму*". Емі мріяла про грецький профіль і, "*щоб утішити себе, вона постійно малювала носи улюбленої форми*" (Олкотт, 2022, сс. 54–55). Звісно, дівчата в підлітково-юнацькому віці зазвичай надміру переймаються зовнішністю, гіперболізують тілесні недоліки, мріють про стильне вбрання тощо ("*це цілком природно, що молода дівчина жадає красивих речей, веселих друзів, достатку та щасливого життя*": Олкотт, 2022, сс. 50–51), однак більшість це "переростає". Емі не міняється – впродовж усього життя нею керує бажання гарно виглядати, в той час як сестри у процесі дорослішання утверджуються в інших пріоритетах. До прикладу, Меґ і її ставлення до одягу. На згадуваному "ярмарку суєти" втілилася дівчача мрія Меґ про модний одяг: подруга позичила їй свою розкішну сукню. Радість від перевтілення швидко минула, у підсумку бал перетворився для Меґ на муку – дівчина усвідомила, що сукня і новий образ їй чужі. Старша із сестер Марч довго боролося з "модною залежністю", про що свідчать її думки і слова: "*Я ось надто багато думаю про те, як я виглядаю*" (Олкотт, 2022, с. 15); або: "*Це буде мені уроком, бо бажання виглядати краще вже стало моєю нав'язливою ідеєю*" (Олкотт, 2022, с. 37). Вона свідомо відмовляється від модного одягу, вдягається просто й невимушено. У другій частині роману є епізод – перевірка Меґ на міцність її переконань. Молода жінка на мить піддається пориву – купує дорогу тканину на сукню, хоча має обмежений сімейний бюджет; згодом аналізує свій вчинок та повертає тканину в крамницю. Натомість Емі ніколи не терзала себе через бажання ефектно виглядати (у шлюбі з Лорі отримала можливість віддатися цьому бажанню сповна).

Емі – естет. Вона захоплювалася виключно красивими людьми і красивими речами: "*…художні очі Емі сильно страждали від несмаку…*" (Олкотт, 2022, с. 55). Любов до гарних речей виявлялася змалку. Показовий спогад Емі: "*Сюзі Перкінс прийшла… в школу з такою красивою червоною каблучкою, та ще й у вигляді серця! Мені страшенно хотілося мати таку саму*!" (Олкотт, 2022, с. 58). Її вабили прикраси. Дівчинка із захопленням споглядала коштовності тітки Марч, хизувалася перстнем – тітчиним подарунком: "*Який гарний перстень! Навіть у Кеті Браун такого немає! Ну й тітонька!*" (Олкотт, 2022, с. 257). Зізнавалася: "*Загалом я люблю діаманти. <…> Але з усіх прикрас мені найбільше пасують намиста…*" (Олкотт, 2022, с. 256). Культу матеріальних цінностей вона не зрадила й під страхом смерті: написала заповіт, всуціль присвятивши його своїм речам (Олкотт, 2022, с. 260). Це все прояви характерної для сенситивного психотипу здатності "…концентрувати погляд на якомусь предметі, точці" (Юнг, 2022, с. 26), в той час як інтуїтивний психотип "не дивиться", а "окидає поглядом предмети", "намагаючись сприйняти

ситуацію в цілому" (Юнг, 2022, с. 26). Уміння Емі концентруватися на деталях знайшло вияв у її захопленні візуальними мистецтвами. Дівчинка мала прізвисько Маленький Рафаель, адже змалку любила малювати: "*Ніколи вона не почувалася такою щасливою, як під час малювання квітів, фей або ілюстрування історій у дивний спосіб*" (Олкотт, 2022, с. 55). Амбітна, творча й відкрита до експериментів, Емі шукала себе в різних художніх техніках і видах декоративно-прикладного мистецтва: малювання тушшю й пером, згодом – олійними фарбами, ще пізніше – вугіллям; випалювання по дереву, ліплення з глини й гіпсу, ескізи на пленері тощо. Усвідомивши, що вона не зможе досягнути вершин в обраній сфері, що вона талановита, але не геніальна (переломним моментом тут став доторк до шедеврів італійського мистецтва: "*Рим позбавив мене самовпевненості. Побачивши його чудеса, я відчула себе незначною і в розпачі залишила всі мої дурні надії*" (Олкотт, 2019, с. 221)), Емі без самобичувань і жалю формує іншу ціль, скеровану на більш досяжну вершину. Вона зізнається Лорі: "*Талант – не геній, і ніяка енергія не зробить його генієм. Я хочу бути великою, або ніким, я не бажаю бути звичайною маляркою, тож не стану й намагатися*". На другове питання про плани на майбутнє Емі відповідає, що має нову мету – "*Полірувати інші мої таланти і стати прикрасою суспільства*…" (Олкотт, 2019, т. 2, с. 221). Оптимізм і здатність легко й цілеспрямовано адаптуватися до змін – риса сенситивного психотипу, вона оприявнена не лише в цьому діалозі, а й в розповідному наративі: "*Лорі усміхнувся, але йому сподобався оптимізм, з яким вона, не витрачаючи часу на жаль, поставила собі нову мету, коли інша, виплекана нею, померла*" (Олкотт, 2019, с. 221). Згодом Емі утвердилася як "*прикраса суспільства*": у ній органічно взаємодіяли Модниця і Мисткиня. Одна з показових цитат: Емі обирала прості сукні, але "*прикрашала свої туалети квітами, кількома дрібничками та іншими витонченими засобами, які були й недорогі, й ефектні. <…> Часом художниця в ній перевершувала світську жінку, і тоді Емі захоплювалася античними зачісками, скульптурними позами і класичним драпіруванням*" (Олкотт, 2019, т. 2, с. 192).

Емі органічна в соціумі, її вабить натовп, рух і зміни, що властиво сенситивному психотипу. У процесі дорослішання вона бореться із егоїзмом ("*Я така егоїстична дівчина! Але я справді намагаюся стати краще*…" (Олкотт, 2022, с. 15)) та формується як егоцентрична особистість. Розділ, присвячений межовому випробовуванню в процесі дорослішання наймолодшої із сестер Марч, має назву "Трясина відчаю Емі" і пов'язаний з образом трясовини як першої перешкоди на шляху паломника з книги Дж. Баньяна. "Відчай" Емі спричинений владою бажань, які властиві сенситивному психотипові: бажання бути лідером та бажання насолоджуватися смаком. Не зважаючи на вчительську заборону, дівчинка приносить до школи смаколики – двадцять чотири мариновані лайми, і опиняється на вершині: клас їй поклоняється в очікуванні смакової феєрії на перерві. Учитель покарав Емі за

непослух – змусив викинити ласощі через вікно, вдався до фізичного насилля, виставив дівчину на сороміцькому помості. Маленька Марч ніколи не переживала подібного: "*…Емі, яка протягом дванадцяти років знала тільки любов, тепер почувалася дуже нещасною*", "*…буквально згорала від сорому й болю*", "*…це були найстрашніші чверть години в її житті*", "*Емі назавжди запам'ятала пережите приниження*" (Олкотт, 2022, с. 95). У свідомості дівчинки все перевернулося, із внутрішнім сум'яттям не допомогла впоратися навіть мама. Мармі Марч окреслила ситуацію так: "*Ти стаєш, моя мила, занадто самовпевненою і пихатою. <…> І запам'ятай, найчарівніша риса справжнього таланту – це скромність*" (Олкотт, 2022, сс. 96–97). Сама ж Емі ще не могла осмислити пережите через вік і через гендерні й релігійні стереотипи, які йшли врозріз з її внутрішніми імпульсами. Насправді еґоцентризм, марнославство, прагматизм тощо властиві сенситивному психотипові, акумулюючи потяг до експериментів, руху, новаторства. Усе це нуртує в Емі, будучи осердям її харизматичності і цілеспрямованості. Дівчина почувається природно, перебуваючи в центрі сім'ї, шкільного колективу, суспільства, ведучи за собою інших (харизма "*притягувала до неї людей без будь-яких зусиль із її боку*", тому "*Емі мала багато друзів, любила спілкуватися й легко заводила нові знайомства*" (Олкотт, 2022, с. 55)). Її вабить усе нове і вона не боїться долати кордони: подорожує світом, шукає себе в різних сферах і статусах, експериментує навіть зі словами (часто їх комбінує і перекручує; пояснює неологізми так: "*Нові слова вдосконалюють словниковий запас*» (Олкотт, 2022, с. 5)). Як зауважила Джо, "*Вона – сонце, а я – вітер із казки, і сонце там управляло людиною краще…*" (Олкотт, 2019, с. 272).

Психотипи сестер Марч у взаємодії

У романі "Маленькі жінки" є низка епізодів, у яких психотипи сестер Марч увиразнюються у взаємодії. Проаналізуємо декілька з них.

У розділі "Замки з піску" дівчачі мрії про майбутнє оприявнюють дівчачі пріоритети, важливі у процесі самореалізації, та становлять ключ до типу особистості кожної з чотирьох сестер.

Мрії Меґ типові для людини розумового психологічного типу: "*Мені хочеться мати гарний будинок, а в ньому гарні меблі. Хочеться, щоб до мене приходило багато друзів. Ще я хочу, щоб на столі була смачна їжа, а вдома повно слуг, і щоб у мене ніколи не закінчувалися гроші*" (Олкотт, 2022, с. 196). Дівчина сподівається на "*розумного, доброго й прекрасного чоловіка*" (Олкотт, 2022, с. 196) та щасливе материнство (про цю її мрію, нехай і в іронічному тоні, насмілюється сказати Джо). Згодом мрії Меґ втіляться – вона реалізується в дорослому житті як хороша дружина та мама.

Мрії Джо характерні для емоційного психологічного типу – хаотичні, оригінальні, напів фантастичні: "*У мене буде стайня з арабськими скакунами, а*

в кімнатах – шафи з книжками. І ще мені потрібна чарівна чорнильниця… Вірю: настане день, і я здивую вас усіх. Швидше за все, я писатиму книжки, і вони принесуть мені багатство і славу" (Олкотт, 2022, сс. 196–197). Згодом захоплення книгою і словом стало для дівчини формою терапії та самореалізації: вона навчилася звільнятися від надміру емоцій у процесі творчості, стала успішною письменницею.

Бет мріє "*все життя провести в нашому будинку з татом і мамою…*" (Олкотт, 2022, с. 197). Напередодні здійснилася ще одна мрія дівчини – містер Лоуренс подарував музичний інструмент. Окрім цих, інших мрій у дівчини ніколи не було: "*З тих пір, як у мене з'явився прекрасний рояль, мені нема, про що мріяти*" (Олкотт, 2022, с. 197). Бет як втілення інтуїтивного психотипу не надає матеріальним речам статусу мрії, бо мрія – дух, а духовне джерело вона вже має – це музика. У передсмертній розмові з Джо Бет немов повернулася до дитячих "замків з піску": "*…В мене таке відчуття, ніби мені не було призначено жити довго. <…> Я ніколи не будувала планів, не говорила, що робитиму, коли виросту*" (Олкотт, 2019, с. 183).

Мрії Емі характерні для сенситивного психотипу і спроектовані у візуальне річище: "*А в мене багато бажань… Найголовніше – я хочу стати художницею, побувати в Римі й там написати такі картини, щоб прославитися на весь світ*" (Олкотт, 2022, с. 197). Мрія підкреслює не лише її бажання малювати, а й потребу творити та сприймати красу на рівні візуалізації, перебуваючи в центрі естетично довершеного світу. Власне, її мрія втілилася в шлюбі з Лорі: Емі отримала можливість вражати всіх своєю ефектною зовнішністю (модні зачіски, елегантні сукні, оригінальні прикраси), жити серед краси в розкішному будинку, мандрувати світом, милуючись архітектурними спорудами, краєвидами, людьми.

Чотири психотипи сестер Марч розкрито в розділі "Листи" (Олкотт, 2022, сс. 223–233). Стиль листів, які дівчата пишуть до матері, відображає психотип кожної. Точний, ледве не офіційний звіт Меґ про домашні справи (звертання: "*Мила матуся!*", підпис: "*Твоя Меґ*"), емоційний і фрагментарний опус Джо (звертання: "*Найдорожча Мармі*!", початок: "*Тричі кричу "Ура!" на честь нашого доброго старого*!", підпис: "*Твоя недолуга Джо*"). Лист від Бет починається авторською піснею, він доповнений засушеними квітами (звертання: "*Дорога Мармі*!", підпис: "*Твоя мала Бет*"). Лаконічний лист від Емі (звертання: "*Машер, ма*!", підпис: "*Твоя любляча дочка Емі Кьортіс Марч*") присвячений родині і речам: "*У моєї блакитної сукні рукава протерлися. Мег відпорола їх та пришила нові. Але вони вийшли дуже вузькі й зовсім не гармоніюють до сукні*" (Олкотт, 2022, с. 231). Промовистий у контексті психотипів сестер лист від їхньої домашньої робітниці Ханни: "*З панни Мег вийде гідна господиня. <…> Джо як хоче, то всіх обскоче, але не думає. <…> Бет найкраща істота… ніби вона старша за свій вік. <…> Емі веде себе*

добре. Правда, має примхи. Одного разу вона схотіла натягти парадне плаття та їсти солодке" (Олкотт, 2022, с. 232).

Ще один промовистий епізод – розмова між Бет і Джо під час їхнього оздоровчого відпочинку на березі моря. Дівчачі психотипи постають крізь призму образів птахів. Увагу Бет привертає маленька сіра пташка: "*Я люблю цих пташок більше, ніж чайок: вони не такі сміливі й красиві, але здаються задоволеними та довірливими. <…> Вічно зайняті, непримітні, завжди біля берега й завжди насвистують свою щасливу пісеньку*" (Олкотт, 2019, с. 184). Сіра пташка втілює Бет. Дівчинка продовжує: "*Ти, Джо, чайка, сильна і вільна, любиш грозу і вітер, літаєш далеко над морем і щаслива на самоті. Мег – голубка, а Емі – жайворонок, який намагається піднятися за хмари, але завжди падає назад до свого гнізда*" (Олкотт, 2019, с. 184).

Дівчачі психотипи розкриті крізь призму образів квітів у розділі "Таємничі абревіатури" (Олкотт, 2022, с. 135), через образи чотирьох скарбниць у вірші "На горищі", який написала Джо (Олкотт, 2019, сс. 310–313).

ВИСНОВКИ

У процесі використання психоаналітичної методології та актуалізації теорії К. Ґ. Юнґа оприявнено причини затребуваності в культурі XIX–XXI століть роману "Маленькі жінки" – magnum opus Л. М. Олкотт.

Л. М. Олкотт, маючи досвід дорослішання в чотирикомпонентній сестринській компанії та поєднуючи в собі чутливість, спостережливість і аналітизм, розкрилася водночас як письменниця та як психолог. Свої відкриття в царині психіки вона екстраполювала в художній текст. Автобіографічна основа роману "Маленькі жінки" беззаперечна, однак очевидне й авторське прагнення знайти інакші, у порівнянні з прямим автобіографізмом, способи та форми художньої інтерпретації. Роман-виховання став оптимальною жанровою матрицею для втілення авторських ідей: цей жанр, з одного боку, допоміг схематизувати й типологізувати образи героїнь, а з іншого – посприяв їхній індивідуалізації та психологізації, при цьому дозволив показати героїнь у розвитку, проводячи крізь межові етапи дорослішання. Переконливі психологічні портрети сестер Марч вийшли за межі одиничного авторського досвіду та гендерного контексту (відповідно, за рамки автобіографічного роману та "дівчачого тексту"). Вони виявилися універсальними загальнолюдськими типами особистостей, які понад століття зрозумілі й цікаві реципієнтам різних статей і віку. Ймовірно, авторка, усвідомлюючи універсальність осягнених нею психотипів, зокрема в царині гендеру, написала роман "Маленькі чоловіки".

Чотири психотипи, втілені в образах сестер Марч, мають тривалий дискурс імпліцитного та експліцитного вияву; зокрема в XX столітті вони були науково осмислені К. Ґ. Юнґом. Найстарша із сестер Марч – Мег – втілення розумового

психотипу, молодша Джо – емоційного, Бет – інтуїтивного, найменша Емі – сенситивного. Психотип кожної із сестер розкривається впродовж розгортання романних подій, водночас його увиразнено у відповідному розділі "Маленьких жінок": "Меґ прямує на Ярмарок сує́ти", "Джо зустрічає Аполліона", "Бет знаходить Небесне місто", "Трясина відчаю Емі". Ці розділи відображають межові ситуації в процесі самоідентифікації дівчат. Дорослішання кожної із сестер Марч – це "ритуал переходу", в основі якого шлях до усвідомлення домінанти свого психотипу. Показник успішної "ініціації" – прийняття свого внутрішнього єства в усіх проявах, зокрема деструктивних. Типологія К. Ґ. Юнґа проглядає також у віковій диференціації дівчат: старші сестри – втілення бінарної опозиції "мислення і почуття", молодші – опозиції "інтуїція і відчуття"; ці бінарні опозиції становлять основу структури психіки.

"Маленькі жінки" – твір, в якому головні героїні, представляючи чотири психотипи, розкривають структуру людської психіки, тобто художній текст Л. М. Олкотт – це художня модель чотирикомпонентної психічної структури. Ця універсальна модель легко накладається на різні світогляди, різночасові реалії, різні види мистецтв. У цьому причина актуальності "Маленьких жінок" – роману, який став результатом вияву імпліцитного психоаналітичного наративу в художньому тексті. На інші причини може вказати аналіз твору крізь призму теорії лімінальності; у цій царині – перспектива подальших досліджень.

P. S. За словами Г. Улюри, "світ 'Маленьких жінок' потребує не бінокля, а мікроскопа" (2020, с. 132). У творчості Л. М. Олкотт ще багато загадок.

Conflict of interest: The authors declare no conflict of interest.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Володарська, М. (2013). Формування образу "нової американської дівчинки" (на матеріалі роману Л. М. Олкотт "Маленькі жінки"). *Літературознавчі студії,* 39 (1), 203–215. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2013_39(1)__29.

Головій О., Вакула Ю. (2022). "Маленькі жінки" Л. М. Олкотт: психологія дорослішання дівчини крізь призму типологізації. *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю "Українська філологія в контексті розвитку європейської наукової думки", присвяченої 85-річчю Дмитра Бучка (10–11 листопада 2022 р.)* (сс. 116 – 122). ТНПУ імені Володимира Гнатюка.

Гончарова, О., & Ковальчук, І. (2021). Лексико-синтаксичні характеристики мовної особистості Джозефіни Марч в романі Луїзи М. Олкотт "Маленькі жінки". *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences,* IX (48), I (261), 28–31. https://doi.org/10.31174/SEND-HS2021-261IX48-04

Гончарова, О., & Ковальчук, І. (2022). Мовна особистість Елізабет Марч в романі Луїзи М. Олкотт "Маленькі жінки": вербально-семантичний рівень. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологія,* 49, 76–80. https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.49.11

Желіховська, І. (2023). Позакласне читання: Луїза Мей Олкотт, "Маленькі жінки". Презентація. *Всеосвіта*. https://vseosvita.ua/library/pozaklasne-chytannia-luiza-mei-olkott-malenki-zhinky-624387.html

Зборовська, Н. (2003). *Психоаналіз і літературознавство*. Академвидав.

Качак, Т. (2017). "Дівчачі тексти": фемінний дискурс у сучасній українській прозі для юних читачів. *Слово і час,* 4, 79–89. https://il-journal.com/index.php/journal/article/view/42

Кохан, Т. (2024). *Феномен серіалу: тенденції американсько-європейського культуротворення*. Інститут культурології НАМ України. https://icr.org.ua/wp-content/uploads/2025/05/Book-2024_Kokhan.pdf

Лозовська, К. (2021). Мовленнєвий портрет жінки XIX ст. (на матеріалі роману Л. М. Олкотт "Маленькі жінки"). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 47 (1), 162–165. https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.47-1.39

Ніколенко, О. М., & Ісаєва О. О., & Клименко Ж. В. (та ін.). (2023). *Модельна навчальна програма "Зарубіжна література. 5–9 класи" для закладів загальної середньої освіти.* https://surl.li/kfmofv

Олкотт, Л. М. (2022). *Маленькі жінки.* І частина. (Б. Носенок, пер.). Фоліо.

Олкотт, Л. М. (2019). *Маленькі жінки.* ІІ частина. (Б. Носенок, пер.). Фоліо.

Подрезенко, В. (2020). Роман Луїзи Мей Олкотт "маленькі жінки" як зразок дитячої літератури вікторіанської епохи. *Мови та літератури у полікультурному суспільстві*: *матеріали всеукр. науково-практ. інтернет-конф. молодих вчен. та здобувачів вищ. світи* (сс. 85–87). Маріупольський державний університет.

Пожарицька, О., & Каракушан, Ю. (2026). Чоловіче та жіноче персонажне мовлення у книзі "Маленькі жінки" Луїзи Мей Олкот: компаративний аналіз. *Science in the Era of Globalization: proceedings of the International scientific and practical conference (May 22-24, 2026).* (сс. 155–159). Zurich, Switzerland. https://doi.org/10.64828/conf-125-2026-5

Самусенко, Ю. (2020). Чому "Маленькі жінки" Ґрети Ґервіг кращі за книгу (рецензія). *Moviegram.* https://moviegram.com.ua/little-women/

Свинаренко, Н. (2026). Луїза Мей Олкотт. "Маленькі жінки". Аналіз твору. *Всеосвіта*. https://vseosvita.ua/library/luizy-mei-olkottmalenki-zhinky-analiz-tvoru-1146771.html

Сикало, Є. (2026). Луїза Мей Олкотт. "Маленькі жінки". Розробка уроку. https://zarlit.com/curriculum/all_works/luiza_mey_olkott__malenki_zhinky.html

Улюра, Г. (2020). Луїза Мей Олкотт. *Ніч на Венері: 113 письменниць, які сяють у темряві*. (сс. 131–133). ArtHuss.

Юнг, К. Г. (2022). *Аналітична психологія*. Центр учбової літератури.

Alcott, L. M. *Little women.* Project Gutenberg. https://www.gutenberg.org/cache/epub/514/pg514-images.html

REFERENCES

Alkott, L. M. (2022). *Malenki zhinky.* I chastyna [Little women. First part] (B. Nosenok, Trans.). Folio [in Ukrainian].

Alkott, L. M. (2019). *Malenki zhinky.* II chastyna [Little women. Second part] (B. Nosenok, Trans.). Folio [in Ukrainian].

Alcott, L. M. *Little women*. Project Gutenberg. https://www.gutenberg.org/cache/epub/514/pg514-images.html.

Holovii, O., & Vakula, Yu. (2022). "Malenki zhinky" L. M. Olcott: psykholohiia doroslishannia divchyny kriz pryzmu typolohizatsii ["Little Women" by L. M. Alcott: The psychology of a girl's coming of age through the lens of typology]. In *Materialy Vseukrainskoi naukovoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu "Ukrainska filolohiia v konteksti rozvytku yevropeiskoi*

naukovoi dumky", prysviachenoi 85-richchiu Dmytra Buchka (10–11 lystopada 2022 r.) (pp. 116–122). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University.

Honcharova, O., & Kovalchuk, I. (2021). Leksyko-syntaksychni kharakterystyky movnoi osobystosti Dzhozefiny March v romani Luizy M. Olkott «Malenki zhinky» [Lexico-syntactic characteristics of the linguistic personality of Josephine March in Louisa M. Alcott's novel "Little Women"]. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*, IX (48), I (261), 28–31. https://doi.org/10.31174/SEND-HS2021-261IX48-04 [in Ukrainian].

Honcharova, O., & Kovalchuk, I. (2022). Elizabeth March's Language Personality in "Little Women" by Louisa May Alcott: Verbal-Semantic Level. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia: Filolohiia*, 49, 76–80. https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.49.11 [in Ukrainian].

Jung C. G. (2022). *Analitychna psykholohiia* [Analytical Psychology]. Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].

Kachak, T. (2017). "Girls' Texts: Feminine Discourse in Modern Ukrainian Literature for Children and Youth. *Word and Time, 4, 79–89.* https://il-journal.com/index.php/journal/article/view/42 [in Ukrainian].

Kokhan, T. (2024). *Fenomen serialu: tendentsii amerykansko-yevropeiskoho kulturotvorennia* [The TV Series Phenomenon: Trends in American-European Cultural Production]. Instytut kulturolohii NAM Ukrainy. https://icr.org.ua/wp-content/uploads/2025/05/Book-2024_Kokhan.pdf [in Ukrainian].

Lozovska, K. (2021). Speech portrait of women in the XIX century (in the novel "Little Women" by L. M. Alkott). *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Filolohiia*, 47 (1), 162–165. https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.47-1.39 [in Ukrainian].

Nikolenko, O. M., & Isaieva O. O., & Klymenko Zh. V. (ta in.). (2023). *Modelna navchalna prohrama "Zarubizhna literatura. 5–9 klasy" dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity* [Model Curriculum "World Literature: Grades 5–9" for General Secondary Education Institutions]. https://surl.li/kfmofv [in Ukrainian].

Podrezenko, V. (2020). Roman Luizy Mei Olkott "Malenki zhinky" yak zrazok dytiachoi literatury viktorianskoi epokhy [Louisa May Alcott's novel "Little Women" as an example of Victorian children's literature]. *Movy ta literatury u polikulturnomu suspilstvi: Materialy Vseukr. naukovo-prakt. internet-konf. molodykh vchen. ta zdobuvachiv vyshch. Osvity* (pp. 85–87). Mariupol State University [in Ukrainian].

Pozharytska, O., & Karakushan, Yu. (2026). Choloviche ta zhinoche personazhne movlennia u knyzi "Malenki zhinky" Luizy Mei Olkot: komparatyvnyi analiz [Male and Female Character Speech in Louisa May Alcott's "Little Women": A Comparative Analysis]. *Science in the Era of Globalization: proceedings of the International scientific and practical conference (May 22-24, 2026).* (pp. 155–159). Zurich, Switzerland. https://doi.org/10.64828/conf-125-2026-5 [in Ukrainian].

Samusenko, Yu. (2020). Chomu "Malenki zhinky" Grety Gervig krashchi za knyhu (retsenziia) [Why Greta Gerwig's "Little Women" Is Better Than the Book (Review)]. *Moviegram.* https://moviegram.com.ua/little-women/ [in Ukrainian].

Svynarenko, N. (2026). Luiza Mei Olkott. "Malenki zhinky". Analiz tvoru [Louisa May Alcott. "Little Women". Analysis of the work]. *Vseosvita.* https://vseosvita.ua/library/luizy-mei-olkottmalenki-zhinky-analiz-tvoru-1146771.html [in Ukrainian].

Sykalo, Ye. (2026). Luiza Mei Olkott. "Malenki zhinky". Rozrobka uroku [Louisa May Alcott. "Little Women". Lesson Plan]. https://zarlit.com/curriculum/all_works/luiza_mey_olkott__malenki_zhinky.html [in Ukrainian].

Uliura, H. (2020). Luiza Mei Olkott [Louisa May Alcott]. *Nich na Veneri: 113 pysmennyts, yaki siaiut u temriavi* (pp. 131–133). ArtHuss [in Ukrainian].

Volodarska, M. (2013). Formuvannia obrazu “novoi amerykanskoi divchynky” (na materiali romanu L. M. Alkott “Malenki zhinky”) [The Formation of the Image of the “New American Girl” (Based on Louisa May Alcott’s Novel “Little Women”)]. *Literaturoznavchi studii*, 39 (1), 203–215. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2013_39(1)__29 [in Ukrainian].

Zborovska, N. (2003). *Psykhoanaliz i literaturoznavstvo* [Psychoanalysis and Literary Studies]. Akademvydav [in Ukrainian].

Zhelikhovska, I. (2023). Pozaklasne chytannia: Luiza Mei Olkott, „Malenki zhinky”. Prezentatsiia [Extracurricular reading: Louisa May Alcott, “Little Women”. Presentation]. *Vseosvita*. https://vseosvita.ua/library/pozaklasne-chytannia-luiza-mei-olkott-malenki-zhinky-624387.html [in Ukrainian].

Oksana Goloviy, PhD in Philology, Associate Professor, Department of Theory of Literature and Foreign Literature, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine.
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0092-0259
E-mail: Oksana.Golovij@vnu.edu.ua

Головій, О. (2026). “Маленькі жінки” Луїзи Мей Олкотт крізь призму теорії К. Ґ. Юнга. *Дитяча література: інтердисциплінарний дискурс*, 3 (2), 97 – 121.

Мета дослідження – з’ясувати причини затребуваності роману “Маленькі жінки” Луїзи Мей Олкотт у культурі XIX–XXI століть, використовуючи як методологію психоаналіз та актуалізуючи теорію психотипів Карла Ґюстава Юнґа.

У дослідженні заявлено й обґрунтовано ідею про те, що образи чотирьох сестер Марч, героїнь роману “Маленькі жінки”, – втілення чотирьох юнґіанських психотипів: Меґ (Марґарет) – розумовий / мисленнєвий психотип, Джо (Джозефіна) – чутливий / емоційний психотип, Бет (Елізабет) – інтуїтивний психотип, Емі (Емі Кертіс) – сенситивний / сенсорний психотип. Дорослішання кожної із сестер Марч – це “ритуал переходу”, в основі якого шлях до усвідомлення домінанти свого психотипу. Показник успішної “ініціації” – прийняття свого внутрішнього єства в усіх проявах, зокрема деструктивних. Типологія К Ґ. Юнґа також проглядає у віковій диференціації дівчат: старші сестри – бінарна опозиція “мислення–почуття”, молодші – опозиція “інтуїція – відчуття”; ці бінарні опозиції становлять основу структури психіки.

Світогляд та естетика Л. М. Олкотт сформувалися на перетині кількох дискурсів. Християнство (Біблія, “Шлях пілігрима” Дж. Баньяна) та філософія трансценденталізму (Р. В. Емерсон), ґрунтуючись на метафорі Шляху як втіленні людського прагнення до розвитку, самовдосконалення й самоідентифікації інтенсифікували її зацікавлення внутрішнім світом людини. Досвід дорослішання в колі чотирьох сестер теж спричинився до виникнення бажання проаналізувати сестринські психічні поведінкові патерни. Згодом виникла потреба узагальнити відкриття в царині психіки та екстраполювати їх у художній текст. У підсумку у романі “Маленькі жінки” Л. М. Олкотт створила переконливі психологічні портрети дівчат-героїнь, які виявилися універсальними загальнолюдськими типами особистостей (основа образів “маленьких жінок” – архетипні психотипи).

Отже, роман Л. М. Олкотт став результатом вияву імпліцитного психоаналітичного наративу на рівні художньої свідомості. “Маленькі жінки” – це художня модель структури психіки. Ця універсальна модель накладається на різні світогляди, різночасові реалії, різні види мистецтв. У цьому причина актуальності magnum opus Л. М. Олкотт.

Ідеї статті можуть слугувати базою для осягнення низки теоретичних проблем, серед них: взаємодія Fiction і Non-fiction як первнів художнього тексту, ідіостиль Л. М. Олкотт, трансформація жанру роману-виховання, функціонування психоаналітичних ідей на

протопсихоаналітичному етапі (вияви імпліцитного психоаналітичного наративу), зв'язки між психоаналізом та теорією лімінальності.

Матеріал статті має перспективи застосування в науковому дискурсі та методичному контексті (може слугувати базою для розробки уроків із зарубіжної літератури, які інтегруватимуть літературознавчий та психологічний освітні компоненти).

Ключові слова: "Маленькі жінки", Л. М. Олкотт, К. Ґ. Юнґ, психоаналіз, психотип, лімінальність, роман-виховання, "дівчачий текст", автобіографія.

Goloviy, O. (2026). Louisa May Alcott's "Little Women" through the Prism of Carl Gustav Jung's Theory. *Children's Literature: Interdisciplinary Discourse*, 3 (2), 97 – 121.

Received: August 03, 2026; **Accepted:** October 30, 2026; **Published:** November 26, 2026.